

ארבעים מעשיות שקר

קאזקסטן

חאן חמדן ואכזר שלט פעם בערבה.
כשנמאסו עליו כל החגיגות, המסיבות, הצייד
ומשחקים אחרים הוא שלח מסר לכל קצוות
הערבה:
"מי שיספר לחאן ארבעים סיפורים ברצף,
כאלה שאין בהם אף מילה של אמת, יקבל
ממנו שקי מלא מטבעות זהב! אך מי שיפסיק
את רצף הסיפור או מי שיאמר ולו משפט אמת
אחד, אותו אכניס לכלא במרתף ושם הוא
ייגוה מרעב."
אומרים שלמען זהב גם איש ישיר יסטה מדרך
היושר. המונים הגיעו למושביו של החאן,
מספרי סיפורים, זמרי בלדות, נואמים ומפרשי
חלומות אך אף אחד מהם לא הצליח למלא
את דרישתו של החאן. אלפי אנשים אומללים
נשלחו למרתפים חשוכים.
בסוף התדלדל זרם המתנדבים מספרי שקרים

לחאן. בחושך שכב החאן על משכבו המפואר,
חמור רוח ורוגז. העוזרים והיועצים פחדו לגשת
אליו, המשרתים שהביאו לו אוכל טעים על
צלחות זהב היו מתפזרים כמו עשן.
החאן במחי יד דחה את כל המטעמים ומדי
פעם היה מביט סביב במבט שהקפיא דם
בעורקי כל הנוכחים בסביבה.
אך יום אחד לפני היורטה המקושטת של החאן
הופיע נער עליז, יחף ומרופט, רזה כמו עצם
מלוקקת, עם שק קבצנים על כתפו.
"לשם מה באת למקום בו אינך נחוץ?" שאלו
אותו השומרים.
"אני רוצה לספר לחאן ארבעים סיפורים" ענה
הנער בתוקף.
השומרים שראו כבר דברים רעים רבים ריחמו
על הצעיר.
"ברח מכאן, טפשונו. לך כמה שיותר רחוק
המצרה הזו. גם בלעדיך המרתפים מלאים
אנשים אומללים. האם נמאס לך לחיות?"
"עדיף להיות יום אחד על סוס רכיבה טוב
מאשר שש שנים לנדוד רגלי" ענה הנער
לשומרים.

*"ואינך מפחד מהחאן?" השתוממו השומרים.
"אמיץ לב לא יפחד גם מרוחות רפאים" חייך
הצעיר.*

הובילו אותו ליורטה.

*החאן רק הביט על המעיל המרופט, על
הרגליים היחפות, השחורות של הצעיר ופניו
האדימו מכעס.*

*"איך אתה מעז להופיע כך לפני החאן? אני
אמחץ אותך באצבע כמו פשפש!"*

*"אל תכעס, אדוני חאן הגדול" הנער הביט
לחאן ישר בעיניו "מעשה חפוז נגמר בכישלון.
מוטב שתשמע את הסיפורים שלי, ואז תתן לי
את שק הזהב שלך."*

*החאן המרוגז השתרע על הכריות ובכעס השיב:
"אם כך, ספר. אני מקשיב."
וכך הנער סיפר.*

***

שבע שנים לפני שנולדתי רעיתי עדר סוסים של הנכד
השנים-עשר שלי. היה לילה חשוך כשהובלתי את העדר
כדי להשקות אותם. השמש צרבה חזק ולכל הציפורים
יצא עשן מהכנפיים וזנבותיהן בערו. לכן גם לא
השתוממתי כשראיתי שהמים באגם קפאו עד התחתית.

הייתי צריך לפתוח בגרזן חור בקרח. אבל כבר במכה
הראשונה הגרזן התפרק לחתיכות והקרח לא נפגע
כלל.

חשבתי – מה לעשות? ואז בא לי רעיון! הורדתי את
ראשי מהכתפיים, החזקתי בצוואר והתחלתי לדפוק
בקרח בראשי. תוך זמן קצר הצלחתי לפתוח חור, אבל
כל כך גדול שניתן היה להעביר בו אפילו את הזרת שלי.
מהחור הזה השקיתי בבת אחת את כל העדר שהיו בו
מאה אלף ראשים.

אחרי שהסוסים שתו הם התפזרו על הקרח ולעסו עשב
ואני התיישבתי עם הגב אל העדר והתחלתי לספור את
הסוסים כדי לדעת אם כולם כאן. התברר לי שחסר סוס
אחד.

לאן הוא נעלם?

הכנסתי חתיכת חבל לחול, עליתי עליו והסתכלתי לכל
הצדדים, אולי אראה את הסוס מלמעלה.

לא לא רואים אותו.

תקעתי סכין לחבל ועליתי יותר גבוה, אבל שוב לא
ראיתי את הסוס.

אז נזכרתי שעוד בילדותי לעסתי מחטים במקום גפרית.
הוצאתי מחט אחת מהפה, תקעתי אותה בלהב של

הסכין ועליתי עוד יותר גבוה. כך טיפסתי אולי שבוע או אולי חודש ובסוף, כשהסתכלתי לתוך קוף של המחט ראיתי את הסוס שאבד. ראיתי ים סוער ובמרכז הים סלע חד כמו מרצע. על הסלע הזה על רגל אחת עמד הסוס שלי ועל הגלים סביב הסלע דילג סייח.

לא התלבטתי הרבה, התיישבתי על החבל, חתרתי בסכין שלי כמו במשוט ויצאתי לים. חתרתי, אבל לא זזתי מהמקום. אז התיישבתי על להב של הסכין ובחבל דחפתי בקרקעית הים ותוך רגע הגעתי לסלע. החבל, שכנראה היה מברזל, ירד לקרקעית הים.

איך לתפוס את הסוס בלי חבל? ידעתי! גלגלתי פלצור מחול, זרקתי אותו על צווארו של הסוס, התיישבתי על גבו עם ראשי אל הזנב, שמתתי את הסייח על הברכיים ודהרתי על הים חזרה.

עברתי כבר מחצית הדרך כשהסוס נתקל בגל גבוה, מעד והתחיל לטבוע. אבל אני לא התלבטתי. קפצתי על הסייח, את הסוס שמתתי על גבי ורכבתי הלאה.

על החוף הספקתי עוד לקשור את הסוס לעץ כשמהענף בצמרת קפץ ארנב. רצתי אחריו. הארנב רץ ימינה ואני שמאלה, הוא רץ מהר ואני יותר לאט. תוך ריצה הוצאתי חץ וזרקתי על הארנב. חוד החץ פגע ישר לאפו של

הארנב, אבל נרתע וחזר אלי. ואז זרקתי אותו שוב, עם הקצה האחורי קדימה. תוך יום החץ השיג את הארנב והדביק אותו לאבן.

פשטתי עור מהארנב, הורדתי את השומן שלו והתחלתי לאסוף גללים כדי לבנות מדורה.

ובאותו הזמן – מה קורה? הסוס שלי צהל, נהם, נחר והתחיל להתרומם לאוויר.

בהתחלה הופתעתי אבל אחר כך הבנתי שקשרתי את הסוס לא לעץ אלא לצוואר של ברבור. זרקתי את הגללים על הארץ ורצתי לשחרר את הסוס מהברבור. ואז הגללים התחילו לצפצף, הניפו כנפיים ובעצמם התרוממו לעננים. לא ראיתי אותם יותר. התברר לי שלא גללים אספתי אלא שליו ועפרוניים.

למרות שלא היה לי דלק הדלקתי מדורה. את שומן הארנב שמתתי על אש בסיר נחושת חדש שקניתי בחנות הסמוכה.

ואז ראיתי שהסיר החדש שלי דולף, השומן זרם דרך הקירות ופחדתי שבקרוב לא יישאר שומן בפנים.

נאלצתי להעביר את השומן לסיר שלי הישן, המנוקב שתמיד החזקתי בכיסי ואמנם מהסיר הזה לא יצאה אף טיפת שומן. בשומן המותך הזה יכולתי למלא עשר

קיבות רעבות.

אז עלה על דעתי למרוח את המגפיים שלי בשארית השומן. השומן הספיק למגף אחד ולשני כבר לא נותר. נשכבתי תחת הסיר ונרדמתי. ופתאום העיר אותי רעש, מכות! נבהלתי. קפצתי על רגליי וראיתי מאבק. המגף הלא מרוח התנפל על זה שמרחתי אותו והכה אותו בלי רחמנות.

"הה לך קמצן! תדע עכשיו איך זה שלוקחים את שלך ואת של האחר ביחד! האם לא יכולת להשאיר גם לי קצת שומן?"

התחלתי להפריד ביניהם. קראתי – תפסיקו טיפשים. די להיאבק! האם לא אמרו לכם שאם שני נבונים מתמודדים הכל ייגמר בטוב ואם שני רעים, שניהם יישארו בלי עיניים!

בקושי יכולתי להרגיע אותם. שמתו אותם לצדי – המגף הימני ליד ידי השמאלית, השמאלי ליד הימנית ושוב נרדמתי. כשהתעוררתי בבוקר לא מצאתי את המגף הלא-מרוח. פשוט ברח. לא הייתה ברירה, נעלתי את השני על שתי הרגליים שלי והתחלתי לרוץ אחרי הבורח.

רצתי שנה, רצתי שנתיים ובשום מקום לא מצאתי את

המגף השני. הגעתי ליורטה כלשהי. שם התאספו המוני אנשים ועוד באו נוספים, מי על פר, מי על פרוש, מי על קיפוד, מי על תיש ומי על אנפה.

התחילה מסיבה.

שאלתי "למי חוגגים?"

ענו לי "לא חוגגים, זו אזכרה."

"אזכרה למי?"

"לבנו של הבאי. לפני שבע שנים הוא הוביל עדר עזים למרעה ונעלם בלי להשאיר סימן."

המשרתים התחילו להביא צלחות עם בשר ובין

המשרתים אני רואה – את מי? – את המגף האבוד שלי.

צעקתי מרוב שמחה והוא שמע את קולי ונבוך. כמעט

והפיל את הצלחת שבידו. אולי פחד שאנזוף בו על

הבריחה. הוא התחיל להגיש לי צלחת אחרי צלחת וכל

הזמן דיבר "תיתן לי שומן של ארנב ואני לא אחסוך ממך דבר!"

המון אוכל הביא לי מהיורטה.

שמחתי. עכשיו אוכל לאכול לשובע וגם למלא את הבטן

בשביל ההורים שלי! לקחתי בשר בשתי ידיים ורציתי

כבר לפתוח את פי כשנזכרתי פתאום. הרי לא היה לי

פה ולא ראש. השארתי את ראשי באגם, ליד הפתח שבקרח.
ביקשתי מהמגפיים "חמודים שלי, רוצו ותביאו לי את ראשי. עשו טובה, אגמול לכם טוב על כך."
המגפיים רצו למלא את המשימה ואני ישבתי וחיכיתי. אלא שבזמן שחיכיתי האורחים אכלו את כל הבשר ולקינחו גם מגשים וצלחות. לא השאירו לי אפילו פירור. ככה זה. אם מישהו לא מצליח הוא יירטב כולו גם במזג אוויר יפה!
כשהביאו לי בסוף את הראש שלי הופיעו עננים בשמיים והתחיל לרדת גשם של דלועים. לקחתי אחת ורציתי לחתוך אותה, תקעתי בה סכין, אבל לא חישבתי טוב את כוחי והסכין נכנסה לתוך הדלעת.
הנה בעיה – כדי למצוא את הסכין אני חייב להיכנס לבטן של הדלעת. הידקתי טוב את חגורת, לקחתי תנופה וקפצתי לתוך הדלעת עם הראש קדימה.
ימים רבים חיפשתי בתוך הדלעת, שחקתי את סוליות המגפיים, מעיל שלי התפרק עם הזמן ולא מצאתי את הסכין.
פתאום פגשתי אדם כלשהו.
"מה מעשיך?" שאל אותי.

"אני מחפש סכין."
"הנה טיפש כמו טיפש!" צעק האיש "ראש עץ, מחפש כאן סכין! הרי אני כבר שבע שנים מחפש עדר עזים ולא יכול למצוא אותו!"
מיד הבנתי שלפני עומד הבן של הבאי שלא מזמן בליתי באזכרה שלו.
אמרתי לו - "למה לריב. שכח את העזים וחזור מהר הביתה אל ההורים שדואגים לך."
"ובעיניך ההורים שלי יותר חשובים מהעזים שלי?!"
התרגז בן הבאי והתחיל למשוך לי בזקן.
את זאת לא יכולתי לסבול. נתתי לו מכה והתחלנו להיאבק.
תוך כדי המאבק שלנו הדלעת התחילה להתגלגל. היא התגלגלה והתגלגלה עד שהתגלגלה אל הר גבוה ושם, ממש על הפסגה, התפרקה לשניים.
לאן עף הבן של הבאי אינני יודע, אבל אני נזרקתי אל חוף אותו האגם ששם השארתי את עדר הסוסים שלי.
כנראה כך התעקמה האדמה. ולי זה דווקא התאים. רק הייתי מאוד צמא. כנראה בגלל הבשר שלא הצלחתי לאכול באזכרה.
בכל אופן הורדתי את ראשי והתחלתי לשתות. שתיתי

את כל המים מהאגם אך הצימאון לא עבר. ניסיתי לקום ולא יכולתי. בהתחלה לא הבנתי מדוע, אך אחר כך ראיתי שלשפם שלי נדבקו שישים אווזי בר ועוד שבעים ברווזים.

נתתי צעקה גדולה, הציפורים נבהלו והתרוממו באוויר ואני יחד איתן. הן נשאו אותי גבוה בשמיים ופתאום עזבו אותי והתחלתי לפול. הייתי מתרסק על הסלעים, לולא ברווז אחת קטן שהסתבך בתוך השפם שלי. הוא התחיל בבהלה לדפוק בכנפיים ולכן ירדתי לארץ לאט. וכשירדתי ראיתי כי אני עומד ממש מול הפתח של היורטה שלך, חאן הגדול.

***

כל זמן סיפורו של הצעיר החאן ניסה למצוא טעות כלשהי, משהו שיכול לקרות, משהו דומה לאמת, כדי שיוכל לסרב לתת לצעיר את הפרס המובטח ויוכל לכלוא אותו יחד עם המסכנים האחרים במרתפים.

אך לא מצא דבר כזה. באין ברירה נתן לווזיר שלו סימן וזה התחיל למלא שק במטבעות זהב. אך אז אמר הצעיר חייך והמרופט:

"חאן גדול. סיפרתי לך ארבעים סיפורי בדיות רק כדי לבדר אותך. אבל אני לא זקוק לפרס,

לא נחוץ לי כל העושר הזה. אשאיר לך את כל הזהב הזה, אם רק תסכים לשחרר את המסכנים האלה שנרקבים במרתפים החשוכים שלך."

עיני החאן הבריקו. מה אכפת לו הטיפשים הלא-יוצלחים, שלא ידעו להמציא לו סיפורי כזב. העיקר שהזהב יישאר אצלו. הוא רץ וחיבק את שק מטבעות הזהב אל חזהו ובצחוק פראי התחיל להוציא את המטבעות ולשפוד אותן בחופניים מלאים על ראשו. תוך שלושה ימים מת החאן האכזר והחמדן. ולאן פנה הנער העליז והמרופט? מי יודע?